

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Hieronymi Dandini Cæsenatis E Societate Iesv De Corpore
Animato Lib. VII.**

Dandini, Girolamo

Parisiis, 1611

XII. Anima[n]atiu[m] corpora solo nutriri sanguine.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95641](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95641)

que expultricem virtutem iuare creditur. Deinde ad tenuandum in venis sanguinem, vt angustos quoque meatus penetret: congelationemque arcendam, quippe calidissimus humor est. Tum vero ad colorandas faeces intestinaeque abluenda à stercore viscosaq. pituita. Quam ob causam in secundo prognosticon comm. 17. subrufa faeces probantur, velut naturalis deiectione, bonaeque habitudinis argumentum: quòd bilem ostendant à icore ad intestina moderatè deductam. Nam si albae sint, nulla planè, si omnino rufa, nimia prorsus bilis in ea venit.

*Melancholia
v. s.*

Alteram autem, quae est atra & ad retentivam facultatem frigore & siccitate confortandam confert, atque ad appetentiam cibi excitandam, dum insita sibi acrimonia pungit ventriculorum: tum ad ventriculi os constringendum, & totumque ventriculorum contrahendum, vt exactè cibum complectatur; si aut paucus ingestus sit, aut certè consumptus is, qui fuerat copiosior. Quorsum enim à liene ad os ventriculi reptent venae atrum illum humorem comportantes? Tum demum ad cogendum & quasi coagulandum sanguinem, quo nutrienda sunt corpora nostra; & omnino solidioribus membris adiungendum, vt facilius sit in illorum naturam mutatio.

Pituita v. s.

Denique pituita sanguinis vicè, si fuerit opus, supplebit. Quoniam non solum humectat membra atque à praematura siccitate tuetur verum etiam si ob diuturniorem inedia aliamque causam desit sanguis, sanguinis & alimenti locum tantisper tenebit, calorisque voracitati sese opponet. Idcirco hic praesertim humor, tanquam minus noxius & ad nutriendum magis aptus, per totum corpus membraque omnia spargitur.

Etsi verò in icore humores ceteri separantur à sanguine, maximaque illorum pars, quae noxia fuisset ad propria quaedam domicilia sese recipiat vt inde mox paulatim & sensim ad aliquos memoratos vsus euocetur aut omnino purgetur: aliquid tamen eorum omnium retinetur, quod per venas simul cum sanguine distribuatur: si non vt ex illis quoque membra nutriantur, certè vt eo, quem dixi, modo sanguinis nutritionem adiuvent. Sed dum sanguis ex vena extrahitur, humoreque omnes separantur, antecedentem illam permissionem apertè testantur. Non enim diuersas sanguinis partes, sed diuersos planè humores esse vel ipse sensus cognoscit. Neque aliud vas conspicitur, per quod facile diffundantur per corpus; nisi vena; quae sanguinem quoque continent. Id verò per commode etiam naturae accidit. Nam si seorsim singuli mitterentur parua licet admodum quantitate essent; obessent plurimum. Permitti autem cum sanguine, tum illius calore; dulcedine, & benignitate temperatur; tum muneribus suis funguntur perfectius.

*Animalia
felle caritua.*

Sed quid Aristoteles loco ante notato? Etenim animalia quaedam asserit felle omnino carere, vt equum, mulum, asinum, ceruum, damam: alia non habere seorsim vesica inclusi, sed venulis quibusdam confusum; vt camelum, vitulum marinum, delphinum, mures, atque adeo interdum hominem, ouem, & capram. Sanè hic locus confirmat; in ijs quidem animalibus, in quibus felle est plurimum, proprium item esse vas constitutum, ad

quod maxima illius pars se se recipiat. At in quibus perparum est, illud cum obesse minimè possit, quin ad munera quaedam prodesset non parum; simul cum sanguine per vniuersum corpus distribui. Neque enim credendum est tam perfecta animalia, praesertim hominem, humore hoc penitus esse priuata.

Hinc verò nimirum est, quòd tota illa massa, in qua sint humores omnes, sanguis potissimum nominetur; quòd hic multo magis abundet, quam ceteri, itque maximè conspicuus sit. Nam et si vino quidpiam aquae miscueris, nihilominus vinum appellaueris. Dicitur autem sanguis choleericus, pituitosus, aut melancholicus, pro vt simul cum sanguine horum humorum, quidpiam paulo copiosior fuerit. Hicque comparatione sanguinis iure optimo superfluitates & excrementa vocantur. Quod et si eiusmodi non sint, dum cum toto corpore comparantur, nisi fortasse nimium abundant; si tamen inuicem conferantur, & cum sanguinea substantia, quae tota futurus est, optima, & animalis vitae per se necessaria, excrementa verè sunt, quae à sanguine in icoris coctione secerantur. Tum vero si spectentur singula corporis membra, vt debent esse operationum principia. quippe nutritione perfecta tantum abest, vt prosint illi amplius humores ij, vt potius obstant. Sanguis post nutritionem quoque utilis est & animalis maximè naturalis ac necessarius, tum ad calorem fouendum, tum ad gignendum spiritum. Atque hanc ob causam neque medicamentis euocari è corpore aut minui potest: neque per se purgari, vt humores ceteri. Sed si nimium abundet, aperitur vena: si humoribus ceteris plus a quo infectus sit, euocantur illi medicamentis & ab ijs repurgatur sanguis.

*Vt humores
aiqua
perfusantur.*

ANIMANTIVM CORPORA solo sanguine nutrir.

CAPVT XII.

Vt humores ceteri simul cum sanguine miscantur in venis, cum coque distribuuntur per corpus, ferè dictum est. Iam considerandum est, Num eam etià ob causam id fiat, vt illis quoque simul cum sanguine nutriamur. Hoc enim magnoperè video à medicis & inter se & cū Aristotele disputari. Hippocrates, Galenus, & Auicenna humoribus omnibus permittis animantium corpora nutriri voluerunt: Aristoteles solo sanguine; vt intelligi potest ex tertio de animalium historia libro cap. 19. & 2. de partibus cap. 3. & lib. 4. cap. 2. & 4. & libro de somno & vigilia cap. 4. deque iuuentute & senectute cap. 2. & alijs pluribus locis. Quod ex medicis quoque iure optimo confirmantur Conciliator differentia 30. & Iacobus Foroliuensis quaest. 30. in artem paruum, & Thomas de Garbo quaest. 24. medicinalis summæ, alijque non pauci. Immo aperta confessio Galeni, qui in 2. de elementis lib. cap. vlt. non potuit non pronuntiare, sententiam hanc laudandam esse rationique cōsentaneam. Eandem namque oportet nutritionis

Opinio.

nutritionis esse materiam, quæ generationis fuit & compositionis: & ex qua primum formata fuerunt corpora nostra, ex eadem post augeri & sustentari debent. At primæ formationis materiam solum fuisse sanguinem menstruum, illi ipsi medicinæ principes Hippocrates & Galenus tradiderunt. Atque ex eo ratiocinatur Aueroeris in 2. lib. colligit cap. 2. quod in vulua nec melancholia reperitur, nec cholera, quæ cum sanguine misceantur. Deinde alimentum omne necesse est esse dulce; quoniam hoc dumtaxat humore pascitur & nutritur natura; omnisque vita calore & humore sustinetur. Ex humoribus autem omnibus solus sanguis eiusmodi est. Quippè bilis altera tum amara est, qualia excrementa esse solent; tum calida & sicca altera acris & acida, frigida & sicca, quæ ambæ qualitates mortis sunt, non vitæ pituita demum insipida, frigida, & humida, nec latis cocta. Quæ si interdum nutrire videatur, non tamen nutrit quamdiu adest sanguis: neque eo consumpto & exhausto potest ipsa nutrimentum vllum præbere, nisi magis cocta mutetur in sanguinem, quo velut benigno & dulci humore corpora reficiantur; nam suapte conditione vitæ potius noxia est. Sanè cerebrum, quod plurimum à sanguinis natura distare, maximèque pituitosum esse videtur, immò præcipua pituitæ sedes, nō pituita, sed tenuissimo sanguine sustentatur: vt venule testatur, quæ in eo plurimæ cōspiciuntur. Hanc ob causam in lib. de victus ratione scripsit Hippocrates pituitosos homines non asuetam cibi abstinentiam facilius omnino ferre. Quoniam vt interpretatur Galenus, hic solus humor tempore procedere magis coctus in sanguinem mutari potest & nutrire; quod neutra bilis potest. Nam flaua nimis adusta est & sicca: atque ex sanguine plus calefacto gignitur: in ipsique inedijs amarior redditur: atra verò terrea nimis est & sicca, & ex assato aut etiam atro sanguine nascitur. Et quamuis vtraque fortasse refrigerari possit & ad qualitatum mediocritatem adduci, substantiæ tamen benignitatem nunquam acquirat. Pituita frigida cum sit minusque cocta, & idèo tum in pituitosis edulijis, tum in alijs pluribus generationem sanguinis anteedat, neque tamen malæ substantiæ sit; faciliè potest, si magis calefiat & coquatur, in sanguinem commutari. Vt verè omnino illud quoque pronuntiatum fuerit ab Auicenna, pituitam posse tum ab interno & natiuo calore coqui & in sanguinem cedere, tum ab externo putrefcere & corrumpi: sed non ab altero corrigi & ad sanguinis naturam perducì.

Neque negari potest humores cæteros, duplicem præsertim bilem, esse velut sanguinis excrementa; & idèo inficere potius, quam reficere, ac refarcire posse: quoniam hæc est excrementi cuiuslibet conditio. Sanguinis autem naturam totam optimam, & verò etiam ita temperatam, vt crassioribus partibus crassiora membra, tenuioribusque tenuiora sustentare queat. Caloremque eum, qui totam nutritionem perficit & alimentum commutat, nequaquam vrentem esse aut assantem, qualis est igneus, sed elixantem, qui alimentum facit calidum & humidum: quæ temperatio solus sanguinis est, non aliorum humorum. Idq. eò magis verū existimari debet, quod vt non

A multo ante dicebatur, probabilis sanè est eorum sententia, qui solum sanguinem contineri venis voluerunt. Nullum enim aliud est membrorum nutrimentum, nisi quod per venas à iecore ad illa reficienda & sustentanda transmittitur. Sed quamuis simul cum sanguine humores cæteros contineri dicamur, ex ijs tamen omnibus corpora nostra nutriti non dicemus. Quoniam & maxima pars ab vtili ad nutriendum massa seceratur, & alibi, quàm in venis, quæ alimenti vasa sunt, præcipua est illorum humorum sedes. quòd ij minime sint ad nutriendum apti, sed ad alios potius vsus pertineant: & quilibet sua sponte credo fatebitur illud esse proprium vniuersi corporis alimentum, quod per se venis continetur atq. in illis per omnes corporis partes distribuitur. Hoc autem manifestum est esse solum sanguinem: tum quod aliorum humorū alia sunt vasa: tum quòd is solus in iecinore & corde gignatur & contineatur, vnde venæ omnes proficiuntur. Et vt arterijs tenuior solus includitur, sic venas crassioris solius & alimentarij vasa esse credendum est. Quò in membrorum substantiam mutato, humores cæteri, qui cum eo permisti fuerant, aut per sudores, aut alio modo purgantur.

C Video etiam medicos omnes in eo consentire, vt pituitam desiniat sanguine deficiente nutrire, sed mutatam in sanguinem. Quod si ita habeat, ipsa igitur quamdiu humor eiusmodi est à sanguine diuersus, nutrire minime potest. At hæc minus maligna est, naturæque aduersa, quàm duo humores reliqui. Multò igitur minus illi nutrire poterunt. Deindè si pituita nutrit, quia mutat in sanguinem, hæcque sola sanguinis defectum supplet, non duplex bilis, quòd ea sola, non hæc, in sanguinem mutari queat: profectò non humores cæteri nutriunt, sed solus sanguis. Atque hæc quidem argumenta hanc mihi sententiam persuasurunt.

EXPLICANTVR EA, QUÆ
contra hæc obijciunt medici & quo
modo partes omnes sanguinis
sustententur.

CAPVT XIII.

Galenus autem etsi coactus fuerit sententiam hæc nostram, quam Aristoteles explicauit, tum apertis verbis laudare, tum rationi consentaneam esse pronuntiare: plus tamen opinor apud illum potuit sola Hippocratis autoritas, quàm certa ac necessaria ratio. quare si is, vt est in libro, quem de proprijs edidit libris, cap. 1. eos consuevit appellare seruos; qui se aut Hippocratem aut alium quemcumque profiterentur sequi, videat ne eisdem ipse obnoxius, crimini sit. Accessit familiare studium contradicendi Aristotelis: quod quanto perè rationis iudicium perturbet atque impediatur, nemo ignorat. Sed quibus tandem modis sententiam ille Hippocratis confirmare conetur, videamus.